

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL.

Pentru Sibiu pe an 14 C., 6 luni 7 C., 3 luni 3 C. 50 fl.
Pentru monarhie pe an 16 C., 6 luni 8 C., 3 luni 4 C.
Pentru străinatate pe an 24 C., 6 luni 12 C., 3 luni 6 C.

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației tipografiei arhidiecezane, Sibiu, str. măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției „Telegrafului Român”, strada măcelarilor nr. 45.
Epistole nefrancate se refuză. Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE.

Pentru odată 14 fl., — de douăori 24 fl., — de trei ori 30 fl.
rândul cu litere garmond.

Moralitatea în politică.

Sibiu, 2 Iulie n.

Cetisem nu de mult într-o fozie de frunte maghiară, în organul imperialistilor maghiari, niște îndemnuri și îndrumări foarte sănătoase, date păturei culte a neamului unguresc, anume, ca aceasta să caute să fie în viitor mai *cultă*, mai *mc-rală*, mai *nobilă*, mai *deșteaptă* decât inteligența celorlalte popoare conlocuitoare, căci atunci sigur că își va putea câștiga aceea ce astăzi îi lipsește, bunăvoința și prietenia altor popoare din lumea mare.

Hotărât, că aceasta e calea, pe care Maghiarii pot să ajungă cu cea mai mare ușurătate la inimile popoarelor conlocuitoare, și prin ele la ale celorlalte, învecinate cu ei, ori îndepărtate de ei, pentru că încep o viață *nobilă* și *morală* în politica lor de toate zilele, sigur că nu mai fac nimica ce ar putea să supere și să nemulțamească pe alții, în prima linie pe noi, Nemaghiarii, cari cu ei împreună formăm și susținem cu jertfe mari acest stat unggar, și astfel ne fac să ne apropiem de ei, nu să ne înstrăinăm de ei.

Prin introducerea *moralității* în politica lor și a *nobleții* inimii în acțiunile lor, Maghiarii pot să cucerască deci dintr'odată pe toți aceia, cari astăzi lor li se pare că le-ar fi dușmani și voitori de rău, pentru că omul nobil și moral nu face nedreptate nimănui, iar preinșii dușmani și voitori de rău ai Maghiarilor nu cer alta, decât tocmai *dreptate* dela ei, ca dela cei chemați și datori să facă dreptate. Și aceea o va ști ori și cine, că numai prin dreptate și echitate poate ajunge omul la stima și iubirea semenilor săi, precum și prietini adevărați numai pe calea aceasta poate să-și câștige, iar nici odată prin acte de silă, de constrângere, ori prin acte de nedreptate.

N'ar fi rău deci, nici pentru noi, Nemaghiarii, dar nici pentru Maghiarii, cari au să simțească odată foarte mult lipsa popoarelor înruitate ori binevoitoare, — dacă politica lor ar lua o direcție mai nobilă și mai morală, făcând ca și alții se tragă foloase din ea, nu numai ceice o fac. Dar e oare cu puțință să se dea o nouă față politicii maghiare, în direcția indicată, când tot în aceleași șire, în cari li se spune Ungurilor să fie mai *nobili* și mai *moral* în acțiunile lor, li se dă și îndrumarea, ca de ideea de stat maghiar să nu uite nici în afacerile lor particulare, ci să o propage totdeauna, la toate ocaziunile și în toate împrejurările? Oare nu tocmai aceasta e partea pe care nobilii și puțin morală a politicii ungurești? Oare nu aici e conflictul politicianilor maghiari cu moralitatea? Căci nu e nici nobil, nici moral lucru, să râvnești la aceea ce nu e al tău, în cazul dat la suferințele de altă limbă, pentru a-ți înmulți cu ele suferințele proprii, fiind și de altcundă lucrul cu totul nerealisabil, și credința, că va fi cândva încoronată de succes aceea-

sta politică maghiară, nimic alta decât deșertăciune goală.

Dar deșertăciunea aceasta e o boală la politicianii maghiari, boală care a existat încă pe la începutul erei constituționale, imediat cum au scăpat Ungurii de jugul absolutismului, la care împreună am fost prinși, ei și noi, căci iată ce le spunea un căpitan al honvezilor dela 1848, încă în anul 1867, într'un articol publicat în ziarul vienez „Zukunft” și adresat guvernului unguresc, care tocmai atunci fusese denumit din partea Monarhului, sub prezidenția contelui *Andrássy*: „Încetați fraților, — scria căpitanul de honvezi, — cu deșertăciunea, prin care pe frații noștri de limbă nemaghiară nu i considerați de națiuni, ci în paguba lor vreți să-i maghiarisați și contopiți, ca să fiți mari și tari, iar patriei să-i meargă bine, căci prin aceasta provocați numai neînțelegeri, iar casa în care este neînțelegeri și ceartă, cade și se ruinează...”

De boala aceasta a maghiarilor cu sila ar trebui deci să se vindece politica maghiară, și atunci va putea să intre ea ușor în ogașa moralității și a nobleții, spre binele nostru, al Nemaghiarilor, dar și spre binele și folosul Maghiarilor. Abandoneze ideea unui stat unitar maghiar, cu o singură limbă și un singur popor, căci aceea ce nu au putut să facă veacurile trecute, în cari conștiința națională la popoare nu există, nu va putea face nici prezentul și nici viitorul, pentru că popoarele tot mai mult și mai bine să deșteaptă în conștiința lor națională.

Scopul e deci imposibil să fie ajuns, mai ales, că purtându-se lupta de maghiarizare în prima linie în contra dezvoltării libere a naționalităților nemaghiare în limba lor proprie, să poartă lupta în contra legilor naturii, în contra legilor dumnezeiești, deci în contra — *moralității*!

Ar fi deci bine să încete în viitor această luptă zadarnică, și politica maghiară să fie în viitor mai nobilă, mai morală, cu adevărat mai morală decât în trecut, căci atunci ușor ne împrietenim și ne înfrățim, ușor ne înțelegem unii cu alții, pentru a forma zid puternic de apărare în jurul patriei acesteia comune.

Pentru că nu ținem de corectă, ci chiar de greșită afirmarea și teoria, că politica nu are nimica a face cu moralitatea, prin urmare politica poate să fie și imorală, după cum cere trebuința. Politica se face și se poartă pentru conservarea și întărirea statului. Iar statul, în care lipsește moralitatea, în care drepturile cele mai curate omenești, cum e libera întrebuintare a limbei date dela Dumnezeu, vin răstrânse, ori confiscate: e pus pe temelii foarte slabe, pe temelii clătinate, și nu are decât să vină un vânt mai puternic dintr-o parte oarecare, pentru al face să se prăbușească.

Scopul statului la nici un caz nu poate să fie acela, de ași scurta

neconținut cetățenii în drepturile primite dela Dumnezeu, ca popoare de sine stătătoare, ci tocmai din contră, de a largi, de a înmulți, de a asigura prin legi bune și drepte aceste drepturi vecinice, cari nu pot fi luate dela nici un popor: *dreptul de ași iubi și cultiva limba și legea strămoșască*. Iar acolo unde nu se face așa, unde nu largite, ci restrânse și confiscate vin drepturile naturale ale cetățenilor, nu e compus statul din cetățeni liberi, din popoare de a căror ajutor statul are trebuință, ci sunt compuse din turme, pe cari oamenii cred, că pot să le mănă dindărăt, acolo, unde voesc, și că pot să le exploateze, așa cum voesc, fără a se mai gândi la primejdia, că în țări în cari cetățenii vin tratați ca turme din partea stăpânilor, nu viitorul acestor turme de oameni este periclitat, ci tocmai viitorul stăpânilor, pentru că turma rămâne, dar stăpânul — poate să se schimbe!

Crisa. Avem să îndreptăm unele informațiuni greșite din numărul trecut, cu privire la mersul crizei. Propunerile făcute kossuthiștilor din partea Coroanei, prin Lukács László, au fost următoarele: guvernul nou să fie compus, ca cel dimisionat, din *trei* kossuthiști și *cinci* de altă culoare politică, aderenți ai transacției dela 1867. Parlamentul se voteze necesitățile de stat, să facă legea nouă electorală și cu privire la bancă se voteze un provisoriu de trei ani. Comitetul executiv al partidului independentist a respins oferta, în unanimitate, la propunerea lui Kossuth, deci cu învoirea lui și a lui Apponyi. Conferența partidului, întrunită Mercuri după amiază în Budapesta, a aprobat apoi, asemenea în unanimitate și la propunerea lui Kossuth, refuzarea ofertului făcut din partea Coroanei. Lukács a plecat Mercuri la Viena și eri a fost primit în audiență din partea Monarhului, pentru a raporta despre cele întâmplate și a primi poruncile Maiestății Sale. Cercurile politice maghiare cred, că Lukács va veni de nou la Kossuth, cu propuneri noi, pe când zărele vienezze scriu, că acum are să urmeze formarea unui cabinet maghiar estraparlamentar, și zile grele au se urmeze pentru Ungaria. Inuși Lukács László, omul de încredere al Coroanei, a spus unui intim, înainte de a pleca la Viena, că cu independiștii nu va mai sta de vorbă, dupăce atât Kossuth, cât și Justh, în fiecare zi vorbesc altcum.

Guvernul estraparlamentar, care va fi presidat, ori de Lukács, ori de *Khuen-Héderváry* va proroga dieta prin rescript regal până la toamnă, și va face toate pregătirile pentru efectuarea nouelor alegeri pentru dietă, cari apoi se vor face la toamnă, când dieta va fi dizolvată. Așa cred cei dela Viena, că se vor întâmpla lucrurile.

Memorandul medicilor români.

Am dat știrea, că medicii din România au hotărât să nu participe la congresul de medicină, care se va ține în August în Budapesta, și la care vor participa medicii din toate statele. Tot atunci spuneam, că medicii din România își vor motiva ne-participarea la congres prin un memorandum, adresat tuturor colegilor din lume. Memorandul e gata și are cuprinsul următor:

Prea onorați confrăți! Când veți intra în țara Ungariei și veți admira întinsele și mănoasele ei șesuri, frumsețea munților înalți și tăinuia vailor fără sfârșit ale Carpaților, când veți admira tot ceea ce mâna omului a făcut în satele, orașele și mai ales în modernizatul oraș Budapesta, atunci cu teții să vă amintiți că în această țară locuiesc și au muncit pentru facerea tuturor acestor măreții, pe lângă cele șase milioane de Unguri, și 3½ milioane Români, frați de ai noștri mai mari, leagănul întregului românism.

Și odată cu admirația ce de sigur veți avea-o în suflare, pentru progresul realizat de ei, să vă întrebați care este soarta și traiul acelor români, în țara în care viețuiesc și în care deopotrivă lucrează și contribuiesc la perfecționarea statului maghiar.

Vă veți cutremura de răspunsuri, și veți afla rând pe rând că:

În Ungaria modernă situată în centrul Europei, în plin veac al XX, în Ungaria civilizată care-și permite onoarea de a găzdui savanții lumii întregi, un popor care compune un sfert din populația țerei și ținut sub lanțurile robiei.

Că acel popor nu se bucură de libertățile fundamentale de care se bucură ceilalți locuitori al Ungariei și cari de două veacuri formează temeliea cea mai puternică a civilizației moderne.

Libertatea presei în Ungaria există numai pentru Unguri. Naționalitățile în genere și Români în special, plătesc cu temnița neagră și cu saoi de aur mai grei decât vechile lanțuri de fier, iluziunea de a se crede în timpuri moderne și în țară civilizată.

În mai puțin de 10 ani (1886—1896) încercarea de-a scrie ceea ce gândesc, a costat pe inteligențele românești și nemaghiare, 50 de ani de închisoare și 200 de mii coroane amendă.

În ultimii doi din urmă ani, libertatea de manifestare a gândirii, a fost plătită cu 182 ani de temniță și cu mai bine de 300 mii coroane amenzi.

Dar nu numai libertatea presei este împedecată, însăși libertății științei pure i se pun călușe. Unul din cei mai distinși publiciști ai regatului, este trimis înaintea justiției ungurești spre condamnare sigură, pentru că a compus din *dile pur obiective*, un op științific de istorie de o valoare netăgăduită.

Granițele tuturor țărilor sunt deschise pentru știința fiecăruia.

Mii de mii de ziare și ale volume circulau între țările E.ropiei și ale lumii, și stabilisea acea influență culturală reciprocă, aceea simpatie frățască dela popor la popor și dela om la om, care formează semnul distinctiv al lumii moderne. Granița ungurească este închisă pentru știința regatului român.

Cele mai de seamă reviste ale noastre, o mare parte din ziare și volume sunt oprite de a intra în Ungaria.

Contactul sufletesc prin scris, care e permis de viața modernă statelor lumii întregi și celor mai depărtate, nu e permis fraților de același sânge cari locuiesc în țări vecine!

Libertatea întrunirilor în săli închise este permisă prin ce lege al Europei.

În Ungaria ori se poate organiza anticonstituțională de altfel, legea lui Hieronimy, ori ce întrunire națională politică este oprită.

Iar prin întrunire națională politică Ungurii înțeleg ori ce întrunire între oameni cari au aceeași origină și vorbesc aceeași limbă alta decât cea maghiară. E indiferent scopul întrunirii, odată ce

se intrunesc, intrunirea e declarată politică și disolvată.

Nu se poate mai perfid mijloc de stănenire a oricărui progres și în orice direcție, pentru poporul de origine și naționalitate română din Ungaria.

Asociațiunea indivizilor, cooperarea lor mentală ori materială, este pârghia cea mai nouă și cea mai puternică în mersul continuu pentru progres al lumii contemporane. Când sub pretexte ridicole și perfide, iei din mâna unui popor această armă, spuneți în ce mod se asigură mersul către mai bine și în ce mod se respectă libertatea conștiinței, singurele baze cari îndreptătesc existența unui stat.

În toate țările compuse de naționalități și cu regim parlamentar, acestea sunt reprezentate proporțional cu numărul ce le compun.

În libera Ungarie însă românii n'au avut nici odată mai mult de 15 deputați din numărul de 400, de și populația românească atinge aproape un sfert din întreaga populație a regatului Ungariei.

În administrația țării nu se întrebuințează nici o inteligență românească.

Dacă din punctul de vedere al libertăților politice, românii din Ungaria se găsesc în această tristă stare, apoi libertatea cultului religios și libertatea învățământului în limba maternă nu sunt mai respectate.

Aceste libertăți primordiale de cari se bucură până și popoarele cele mai înepoiate din alte continente, sunt răpite poporului românesc din Ungaria.

În organizarea bisericii române ortodoxe și româno-catolice de acolo, guvernul unguresc intervine neconținut, stîrbind autonomia ei, punând fel de fel de pedeci exercitării libere a cultului.

Acum în urmă au mers până acolo, c'au impus elevilor români învățarea în ungurește a catehismului ortodox.

Dar unde nedreptate este mai strigătoare la cer, este împiedecarea instrucțiunii a 3½ milioane de supuși în limba lor maternă! Este nemai auzit ca într-o țară întregă, ale căreia școli sunt întregite și cu bani românești, să nu figureze în programe o oară de limbă română. Iar după ce românii, văzând vitregia statului către dășii, și-au făcut școli private înfloritoare, guvernul maghiar, prin legea lui Apponyi a cercat și a reușit să distrugă și această rază de lumină și de speranță ce mai ilumina sufletele necăjite ale românilor.

Pe tot cuprinsul Ungariei aveau până mai zilele trecute și românii un simplu monument al lor: *piatra libertății și crucă sfântă dela Blaj*, amintitoare despre unul din cei mai mari eroi ai lor, și susținători ai Imperiului Austro-Ungar, marele și viteazul *Avram Iancu*.

Cu mână criminală au ras monumentul de pe fața pământului, și vinovații, la adăpostul administrației și justiției maghiare, n'au fost nici până astăzi descoperiți și pedepsiți.

La toate aceste lucruri adevărate, nu se poate răspunde cu veșnicia și obișnuita negare, ele se dovedesc prin fapte prea concrete.

Cercetați registrele temniților, vizitați școlile românești și vă veți convinge.

Cetiți articolele documentate ale marilor scriitori norvegieni B. Björnson, care a făcut poporului românesc din Ungaria marea onoare de a-l apăra, și veți vedea dacă împinși de sentimentul nostru de frați exagerăm ceva.

Când aceasta este soarta poporului român care face parte din regatul Ungariei, când limba și religia lui sunt insultate, monumentele distruse și libertatea alungată, întrebăm ce putere de înfrângere a inimii noastre a trebuit să avem, pentru a veni să serbăm acolo, unde milioane de frați ai noștri gem de durere?

Vedem deci că dacă ne am fi pus pe terenul politic al chestiunii naționale, abținerea noastră dela congresul din Budapesta ar fi fost pe deplin și justificată și scuizată.

Totuși, cu toată durerea ce ne-au pricinuit și ne pricinuesc suferințele românilor din Ungaria, din cauza persecuțiilor sistematice la cari sunt supuși din partea Maghiarilor, noi ni-am fi înăbușit durerea și am fi participat la congresul internațional de medicină din Budapesta și probele le avem în următoarele fapte:

a) Prin ministerul de externe s'au distribuit invitațiuni de participare la congresul din Budapesta încă din 1907 universităților și asociațiunii generale a medicilor din România, și invitațiunile au fost acceptate.

Nimeni până astăzi n'a răspuns că se abține dela congresul internațional din Budapesta.

b) În România s'a constituit un comitet național, care să organizeze participarea medicilor români la congresul din Budapesta, și în a doua circulară trimisă de comitetul organizator din Budapesta cu data din Aprilie 1909 se poate citi că acest comitet național român este compus din 26 membri.

c) Dacă în aceeași circulară urmărim rapoartele și comunicările anunțate biroului central, de către medicii români constatăm că aproape în toate secțiunile științei medicale române este reprezentată fie prin rapoarte, fie prin comunicări.

d) Pe lângă aceste fapte cari nu sufer contestățiune, medicii Români văzând că printre esursiunile proiectate cu ocaziunea acestui congres se află una la Constantinopol cu trecere și răpaus în București, repede s'a constituit un comitet de recepțiune, care a și luat măsurile necesare ca scurta timp pe care îl vor petrece în România distinși nostri oaspeți să fie cât mai folositori și cât mai agreabili.

Vedem deci că suferințele morale ale Românilor oricât erau și sunt de dureroase, totuși noi medicii căutăm să le alinăm, spunând conaționalilor nostri că pentru știință trebuie să trecem peste ele să nu turburăm o sărbătoare științifică internațională și să nu dăm ocazie dușmanilor nostri, să spună că voim să facem o manifestație politică și că punem politica pe deasupra științei.

În acest timp survine condamnarea la închisoare a doamnei Vlad, soția unui deputat din parlamentul maghiar, pentru faptul că a făcut propagandă pentru limba ei maternă la o școală românească din Transilvania, școală întreținută din bani românești.

Faptul acesta a revoltat la culme opinia publică din regatul României. Este adevărat, că această femeie mai în urmă a fost grațiată din clemența Impăratului; nu e însă mai puțin adevărat că condamnarea rămâne.

Pe când Românii din regat erau sub influența acestei abominabile condamnări, survine un alt fapt care arată odată mai mult asuprirea pe care o exercită Ungurii asupra supușilor Români din regatul Ungariei.

În curând urmând a se ține la Iași, oraș considerat ca a doua capitală a României, un congres al studenților români de prin toate țările unde se găsesc, presa ungără ocupându-se de acest congres și denunțând autorităților maghiare, că mai multe școli românești din Ungaria și-au anunțat participarea la acest congres cere baronului d'Aerenthal și contelui Apponyi să facă demersuri la București contra tendinței jienitoare pentru Unguri a congresului și invită pe ministrul instrucțiunii să elimine din școlile ungare pe toți studenții cari vor participa la acest congres, al cărui scop e pur cultural și nici decum politic. În consecință rectoratele universităților din Ungaria, au făcut cunoscut studenților Români că vor fi eliminați din acele universități, dacă vor participa la congresul studențesc dela Iași. Aceeași soartă o vor avea și studenții Români cari se vor duce să audieze cursurile de vară ale universităților din regatul român.

Iată faptele cari ne interzic să luăm parte la lucrările congresului internațional de medicină ce se va ține la Budapesta.

Să nu ni se răspundă de confrății nostri din Ungaria, că știința n'are națiune, căci noi le vom răspunde, că e tot atât de adevărat, că oamenii de știință au o naționalitate pe care trebuie să o respecte tocmă în numele științei. Că chiar știința cere ca într'un stat organizat să predominescă ca principii de guvernare, acele legi generale cari permit dezvoltarea deopotrivă a tuturor popoarelor și a tuturor înșilor locuitori într'un stat.

Toleranța fiecărei credințe și a fiecărei națiuni, așa cum o practicăm noi în România față de toți și față de Unguri, aceasta este povățuie științei pentru un stat și un popor, nu șovinismul barbar în numele cărui se chinuesc 3 și jum. milioane de oameni!

S'apoi doară toată știința modernă are ca mamă libertatea de gândire și de acțiune. Dacă popoarele n'ar fi cucerit acest dar prețios, dacă fiecare om de știință ar fi trebuit să fie ars pe rug ca Giordano Bruno sau condamnat ca Galileu pentru adevărurile ce le descoperea, unde ar fi ajuns oare știința modernă?

Știința modernă este fiica libertății și ea nu este fiică vitregă.

Prin cuceririle ei ea a lărgit ceroul de cunoștință al oamenilor, a spărcuit erezile și la rândul ei a pus aripă noi și puternice libertății-mame.

Cine ține înătușat un popor, nu s'a pătruns de adevărurile mari ale științei și nu poate revendica dreptul de a vorbi în numele ei.

Cine nu respectă libertatea a milioane de oameni și nu permite dezvoltarea lor naturală, acela nu poate fi preot

senin al științei, căci pătează însuși isvorul ei: *libertatea*.

De aceea până când poporul unguresc, până când conducătorii celui popor, nu se vor pătrunde de aceste adevăruri, devenite patrimoniul comun al tuturor popoarelor, medicii români cari se pot cel puțin echivala în valoare cu cei Unguri, înaintea areopagului european al științei, nu vor pune piciorul ca congresiști pe pământul Ungariei.

Până când inechitățile și prigonirile de tot felul împotriva Românilor din Ungaria, până când închisorile și stentatele nu vor înceta, până când nu vom vedea că măcar oamenii de știință ai Ungariei nu protestează alături cu noi contra acestor nedreptăți, noi ne vom abține dela orice manifestare de fraternitate în capitala Ungariei. Vioara măriștră a științei va fi totdeauna lipsită de o strună la Budapesta în congres.

Și se va ști pentru ce lipsește aceea strună. Dacă nu luăm parte la congres, aceasta însă nu va împiedeca ca pe toți congresiștii cari voind să viziteze Constantinopolul, și se vor opri prin București, să-i primim cu toată dragostea și să le facem șederea cât mai agreabilă și mai utilă. Încheiem acest memoriu regretând că perdem plăcuta ocazie de a ne întâlni cu confrății noștri de prin țările cu adevărat înaintate în civilizație, însă ne măgulim cu speranța că cei trei ani ce vor urma, vor trece repede, și la viitorul congres, care se va ține în orice alt oraș de pe suprafața globului, vom căuta să compensăm ceea ce noi, medicii români, am pierdut în anul 1909.

Președinte, Dr. Tulbure.

Membrii: Andronescu, Albulescu, Bărdescu, Burghel, Botescu, Comșa, Drugescu, Dumitrescu, Titu, Gheorghian, Irimescu, Inotescu, Leonte, Lupu, Miron, Mironescu, Nicolau Gr., Niculescu D. D., Popescu Z., Rigani, Șabner-Tuduri, Samaritan, Teurcanovici, Vasiliu C. și Vasiliu Al.*

Organizarea bisericilor în Ungaria.

— Scrisori către un coleg. —

IV.

Frate! În scrisoarea aceasta mă voi ocupa numai cu organizarea bisericilor ev. luthereane. De oarece biserica ev. luth. are două constituții separate: una pentru cea din Ungaria propriu zisă și una pentru biserica din Ardeal, și tractarea se va împărți în două părți. În prima voi vorbi despre biserica ev. luth. din Ungaria propriu zisă și în a doua despre cea din Transilvania.

În biserica ev. luth. din Ungaria e cu mult mai mare democratismul decât în biserica reformată. Aici deja sinodul parohial are rolul conducător în efacerile bisericești întregi. Membri ai sinodului sunt toți locuitorii majoreni de religie luth. din acea comună, dacă suportă greutatea bisericești. Chiar și femeile care plătesc arunc bisericești, nu direct, dar indirect, prin un bărbat își pot exercita dreptul de vot și astfel iau parte activă la conducerea bisericești. Președinte al sinodului e parohul și curatorul parohial. Sinodul parohial alege comitetul (presbiterii).

*) Am publicat acest memorandum, ca document istoric, fără a ne identifica cu cuprinsul său și fără a-l aproba tonul în care e ținut. Redacțiunea.

FOIȘOARĂ.

Activitatea literară a Metropolitului Andrei b. de Șaguna.

(Urmare.)

de Gh. Tulbure.

II.

Serieri didactice-bisericești.

A) Scrieri canonice.

Din reprivirea, ce-am aruncat-o asupra vieții lui Șaguna, înainte de venirea sa la Sibiu, cum și din mărturisirile sale proprii, am văzut, că s'a ocupat cu studii canonice încă de când se afla în Carlovitz și iubitor de societatea cărților, îndeletnicirea aceasta n'a părăsit-o până la sfârșitul vieții. Mulțumită sârguinții acesteia, putem susține cu toată dreptatea, că Șaguna a fost unul din cei mai de samă canonici ai timpului său.

Dintre lucrările sale din domeniul canonic cunoaștem deja broșura *Anthorismos*, scrisă în decursul luptelor sale pentru restaurarea metropoliei, ca răspuns la atacurile lui Hackmann și ale clerului său bucovinean. Cărticica aceasta, împreună cu alte memorii și articole ale sale, scrise în vederea organizației bisericești, au însă mai mult un caracter *apologetic* și *polemic*. Într'ânsele, Șaguna își apără punctele de mănecare și principiile canonice, pe cari să răzîmă activitatea sa politică-bisericească și discută cu cei

cari contestau baza canonică a nizuințelor sale. Afară de acestea însă Șaguna ni-a lăsat pe terenul canonic lucrări, cari alcătuiesc partea cea mai valoroasă a activității sale literare. Lucrările acestea, sunt opere științifice, cu caracter *didactic* sau *instrucțiv*, scrise nu pentru lămurirea țănelor sale proprii, ci pentru lămurirea clerului și a poporului său.

Am desfășurat pe scurt starea literaturii noastre științifice-bisericești, până la Șaguna, și am arătat cât de săracă era literatura cărților bisericești și în consecință, cât de primitivă era și cultura clerului nostru.

Clerul acesta, înapoiat și fără multă știință de carte trebuia *regenerat prin școală*, prin pregătirea intelectuală recerută de spiritul timpului. Și mai vartos acum, după ce prin reînvișarea metropoliei intrase într-o fază nouă a vieții bisericești, trebuia introdus în cunoașterea drepturilor și datorințelor sale pe terenul legislațiunii și jurisdicțiunii bisericești, în care era cu desăvârșire neorientat.

Dar cărțile necesare spre scopul acesta lipseau și trebuința lor se simțea cu deosebire în seminarul pentru pregătirea candidaților de preoție, întemeiat mai târziu pe baze nouă.

Iată tot atâtea motive, cari îndemneau pe Șaguna să-și orânduiească notițele sale canonice, culese în biblioteca patriarhiei sârbești, să le întregască studiind izvoare nouă și să le dea la lumină, în formă de *manuale* accesibile pentru înțelegerea clericilor și a laicilor deopotrivă.

Trebuinței acesteia răspunde Șaguna deja la anul 1854, când apare cea dintâi scriere canonică a sa:

Elementele dreptului canonic al bisericii ortodoxe răsăritene, spre întrebuințarea preoției, a clerului tînăr și a creștinilor, întocmite prin Andrei b. de Șaguna, episcopul românilor neuniți din Ardeal, Sibiu, 1854, Tip. diecezană, 183 p.

Ca aproape toate scrierile lui Șaguna, manualul acesta poartă în frunte un motto, luat din stihurile psalmului potrivite cu obiectul. Urmează *introducerea*, care conține unele lămuriri prețioase cu privire la activitatea lui Șaguna pe terenul canonic-literar.

Zelosul păstor ajunsese cum spune însuși la convingerea dureroasă, că pastoralele și circularele, care le trimitea în răstimpuri clerului și poporului, spre zidirea și luminarea sa sufletească, nu aduc roadele așteptate. Știa apoi, că deși biserica orientală posedă o literatură destul de bogată, preoții sale însă literatura aceasta nu-i era nici în parte cunoscută.

— „Ce eră să fac între împrejurările acestea? — se întreabă luminatul arhieru.

„Să șez la raul Babilonului și să plâng? Nu. Ci să mă socotesc despre modul cum s'ar putea lăși între preoție și poporul nostru cunoștințe sistematice și temeinice despre biserica și despre lucrările bisericești“.

Ignoranța preoțiilor trebuia așadar răsfărată.

De altfel chiar câțiva dintre preoți ajunseseră a simți dorul de învățătură și unii dintr'ânșii au și descoperit lui Șaguna, că nutresc dorința ferbinte după o carte „din care să poată cunoaște și învăța toată zidirea bisericească“.

(Va urma).

*) Cf. Prefața: *Compend. de drept. canonic*, Sibiu 1868 și *Anthorismos* pag. 136.

riul), censurează și aprobă socotelile bisericilor, își trimite reprezentanți la sinoadlele protopresbiterale, și anume de stăteari câte doi, câți preoți sunt în comună. Tot sinodul parohial are drept de vot și la alegerea protopresbiterului, curatorului tractual, episcopului și a curatorului diecesan. Și anume, sinodul în ședința sa hotărăște cu majoritate de voturi, că pe cari dintre candidați să și dea parohia votul. Acest vot va fi dublicat, după câți preoți are parohia.

Comitetul parohial constă din membrii naturali și aleși. Cei naturali sunt: preoții bisericești, curatorul, episcopii, cantorul și învățătorul, iar aleși sunt cei aleși de sinod din sinul său în număr de 10—60, așa dupăcum e stabilit în statutul special. Președinte al comitetului parohial e parohul și curatorul local. Ambii acestia au drepturi egale.

Alegerea pe viață a acestora din urmă să efectueze de sinodul parohial cu majoritate de voturi. Alegerea decurge ca în parohiile noastre.

Protopresbiteratul are de conducători pe protopresbiterul și curatorul tractual, ambii președinți ai sinodului tractual. Membri naturali ai sinodului afară de ei mai sunt: viceprotopopul și vicecuratorul, judecătorii tractuali, episcopul tractual, fiscalul și controlorul tractual, toți preoții din tract, precum și curatorii parohiali. Membrii aleși sunt cei trimiși din parohiile tractului și câte un trimis al reuniunilor învățătoarești.

Sinodul protopresbiteral se adună în tot anul odată. Sfera de activitate se extinde asupra tuturor afacerilor tractuale bisericești, excepționând cele disciplinare. Pe lângă afaceri curente sinodul tractual alege pe toți oficienții tractului, afară de protopresbiter și curatorul tractual, cari se aleg în sinoadlele parohiale. Tot sinodul tractual alege din sinul său membrii sinodului diecesan, și anume dacă tractul are numai până la 10 comune bisericești, doi, până la 20 patru, până la 30 șase, dar așa ca jumătate să fie din cler, jumătate din mireni.

Protopresbiterul se alege din sinul clerului tractual, iar curatorul din mireni nu pe viață, ci pe durata unui period de șase ani. Tot pe acest ciclu se aleg și ceilalți oficienți tractuali.

Mai multe protopresbiterate formează diecesa. Forul administrativ în diecesă e sinodul diecesan, al cărui președinte este episcopul și curatorul diecesan. Membrii naturali pe lângă ei mai sunt toți protopresbiterii și curatorii tractuali, membrii din judecătoria diecesană, directorii gimnaziali, cassarul diecesan, precum și fiscalul și controlorul. Aleși sunt cei trimiși din partea sinoadelor tractuale.

Sinod diecesan se convoacă în fiecare an odată. Agende sunt toate afacerile bisericești administrative. Cele disciplinare se țin de judecătoria diecesană. Acest sinod alege afară de episcop și curator diecesan, pe toți oficienții diecesani, precum și membrii pentru congresul general bisericesc, așa că tot după 20 parohii ele diecesei alege doi membri, unul din cler, altul dintre mireni.

Episcopul din membrii clerului diecesan, iar curatorul diecesan din mireni, se aleg de către sinoadle parohiale din diecesă pe viață. Ceilalți oficieri diecesani se aleg de către sinodul diecesan pe șase ani.

Congresul general este forul suprem în biserica ev. luth. din Ungaria propriu zisă. Membrii acestui congres sunt: cel mai bătrân episcop și curatorul suprem ca președinți, toți episcopii și curatorii diecesani, trimișii școalelor superioare și deputații aleși de sinoadle diecesane. Se întrunește în fiecare an odată. Pe lângă afaceri curente bisericești își alege oficienți pentru întreaga biserică cu excepțiunea curatorului suprem. Acest din urmă se alege de către sinoadle parohiale din întreaga biserică pe viață, întocmai ca și curatorii diecesani. Congresul general împlinește toate conclusele sinodului gene-

ral și prepară toate chestiile de dezbătut în acest sinod.

Membrii sinodului general sunt curatorul suprem, toți episcopii și curatorii diecesani, trimișii dieceselor, și anume tot după 20 parohii doi deputați, din fiecare diecesă, școalele superioare trimit câte un deputat, școalele inferioare și preparandiile câte doi deputați și învățătorii fiecărei diecesă câte un deputat. Acestia se aleg toți afară de cei din oficiu pe câte trei ani. Sinodul se ține de câteori cere trebuința.

În biserica ev. luth. din Ungaria propriu zisă sunt trei foruri judecătorești: judecătoria tractuală, diecesană și generală. Membrii acestor judecătoria cu excepția președinților sinoadelor, cari sunt totodată și președinți ai judecătoriilor sunt aleși de respectivele sinoadle pe câte șase ani în număr de 10—12 și 20. Aceste judecătoria aduc sentințe în toate chestiile disciplinare. Orice sentință se poate recura dela forul inferior la cel superior.

(Va urma).

Din protopresbiterate.

Convocare.

Onorata preoție ortodoxă română din tractul Agnutei se invită prin aceasta la conferința preoțască anuală, care se va ține duminică în 19 și luni în 20 iulie a. c. în Agnuta cu următoarea

Ordine de zi:

1. Duminică la 2 ore d. a. deschiderea conferinței în sala „Restaurantul Frank”.
2. Constatarea celor prezenți prin apel nominal și constituirea conferinței.
3. Citirea ordinațiunilor consistoriale referitoare la conferință.
4. Referada comisiei asupra raportelor intrate despre mersul afacerilor din parohii.
5. Raportul comisiei asupra chestiunii: „cum ar trebui să fie acoperământul de cap al preoților, uniform și acomodat împrejurărilor la serviciile publice afară de biserică”?
6. Luni la 7 ore a. m. sf. liturgie celebrată de preoții Mihail Păcală, Macedon Greco și Ioan Berghia.
7. Cu rostirea predicii, având ca temă: „clevetirea și urmările ei”, se va designa cu 2 zile înainte, unul dintre parohi. Deci fiecare preot să vie pregătit, ca să poată predica.
8. Discuție asupra modului cum s'a celebrat și predicat.
9. Raportul comisiei asupra înființării unui fond de ajutorare preoțesc tractual în caz de moarte.
10. Discuție asupra chestiei cum s'ar putea introduce uniformitate: a) la toate serviciile preoțesti; b) la fixarea taxelor stolare, atât de divergente?
11. Defigerea timpului și a locului pentru conferința din anul 1910.
12. Nou apel nominal și încheierea conferinței.

Agnita, 15 Iunie 1909.

I. Muntean
protopop.

NOUȚĂȚI.

La concursul pentru „premiul Andrei Mureșianu” pe doi ani de câte 300 cor. publicat de „Asociațiunea” din Sibiu, și-au înaintat lucrările cinci concurenți. Și a decă dnii: 1. Al. Ciura, Icoane, 2. D. A. Dobrescu, Cum să trăim? povește doctorești 3. M. H. Gaspur, În vraja trecutului, schițe, 4. Dr. D. Stoica și Lazar, Schița monografică a Sălegiului și 5. Em. Suciu, Tâgâșul în căruță Țiganul cântă, Seara pe uliță, trei broșurele. Decernarea celor două premii se va face în ședința plenară a secțiunilor convocate pe Miercuri în 1/14 Iulie, iar premiarea în adunarea generală din acest an.

Catihet definitiv. Consistoriul nostru arhidieceșan a denumit de catihet definitiv pentru elevii noștri cari cercetează școalele streine din Sibiu pe dnul *Ilie Hociotă*, absolvent al facultății teologice din Cernăuți, regulându-i salariul în mod corespunzător poziției și garantându-i dreptul la pensie.

Scotus Viator, publicistul englez, a plecat ieri, Joi, din Sibiu, la Viena, iar de acolo se va reîntoarce în patria sa.

Hymen. Domnul Dr. *Lazar Jacob* și doamna *Cornelia Moldovan* își serbează cununția religioasă în 12 Iulie n. c. la oarele 6 sara, în biserica gr. ort. română din Arad.

Decorați. Maiestatea Sa Regele Carol I. al României a conferit pe ziua de 10 Mai a. c. mai multe decorații. Între cei distinși găsim și numeroși compatrioți de ai noștri. Iată câteva nume de ale celor decorați: Steaua României în grad de „ofțer”, au obținut-o domnii *Solomon Halilă*, *Aug. Frățilă* și *Paul Panu*; Co-roana României în grad de „comandor”: *Ion și Dr. V. Bianu*, *R. Baiulescu*, *Aurel Beles*, *Cornel Cioran*, *Eremia Popa*; tot Co-roana României în grad de „cavaler”: *G. Bogdan-Duică*, *majorul Sabin Hodoș*, *Ioan Sângeorzeanu*, *V. Roman*, *N. Brânzeu* (grad de „ofțer”); *G. I. Chelaru*, *Popovici-Hațeg ș. a.*

Medalie comemorativă. Comitetul organizator din Galați al comemorării poetului Eminescu a hotărât să bată o medalie comemorativă de 40 mm. care va cuprinde pe verso chipul poetului Eminescu, pe reverso o ramură de lauri și o harfă cu o strofă din poezia „La Steaua”. Chipul poetului va purta pe cap o cunună de lauri. Medalia vor fi bătute în bronz aurit, argint, aurit fin, argintat antic, bronz, oxidat, argint și aur curat. Prețurile vor fi: 1, 250, 20 și 200 lei. Prisoșul provenit din subscrierea acestor medalii se va depune la fondul, ce se va strânge pentru înălțarea unei statui marelui poet.

Regele Eduard al Engliterei totuși are să vină și în vara aceasta la *Marienburg*, să-și facă obișnuita cură. Va merge negreșit și la *Ischl*.

Fumatul copiilor oprit. Municipiul din comit. Bistrița-Năsăud a întocmit în congregația sa un statut, care oprește fumatul copiilor în vârstă de sub 15 ani. Acești copii n'au voie să cumpere nici tutun nici chibrite. Negustorii, cari calcă dispoziția aceasta, sunt pedepsiți cu amendă până la 100 cor. Această pedeapsă li se dă și părinților sau tutorilor, dacă nu împiedecă fumatul copiilor lor. Pedepsele sunt dictate de poliție și de pretură ca prima instanță, de vicecomite în a doua instanță și de ministrul de interne în a treia instanță.

Contra tuberculozei. Sub înalta protecție a *princesei Maria* a României s'a înființat „Societatea pentru profilaxia tuberculozei la copii”. Sumele subscrise de primii donatori ating cifra de 400 de mii de lei. Societatea va ridica un sanatoriu maritim pentru copii, la *Tekirghiol*. Au contribuit sume mari: principii moștenitori zece mii de lei, episcopii unei biserici craiovene o sută de mii, numeroase familii boeresti câte 5000—10,000 de lei ș. a. Subscrierile se continuă.

Necrolog. Luni în 15 Iunie v. la 3 ore dimineață, după lungi și grele suferințe și-a dat sufletul în mâinile Creatorului în etate de 67 ani mult regretata *Florentina Manciu n. Mezei*, soția parohului Nestor Manciu din Ocolușul-mare. Decedata a fost membră fondatoare a „Reuniunii femeilor române din Sibiu”, o creștină evlavioasă și adevărată mamă a tuturor soraților. Fie-i țărâna ușoară și memoria binecuvântată.

În Năsăud s'a înființat la inițiativa dlui A. P. Bănuțiu un comitet filial al societății pentru fond de teatru român. Alte comitete s'au mai înființat în comuna Rodna-veche și Ilva-mare.

Vijelie. Din Oradea-mare se scrie, că în comuna Ceica a bătuit o furtună duminică trecută cam o jumătate de ceas. Coperișele caselor au fost risipite de vânt, nici o casă din comună n'a rămas nevătămată, în unele nici nu se mai poate locui. Mari pagube s'au produs și în bucatele de pe câmp, cucuruzul pretutindenea e fost culcat la pământ.

Călduri tropicale s'au lăsat peste toată întinderea Americii de nord. Zilnic cad victime din cauza căldurilor, într-o singură zi au murit de insolamție 40 de persoane. Termometrul arată o temperatură de 30—40 grade. Afacerile comerciale stagnează.

Despre perfecționarea telefonului. Iarăși se anunță, că frații Andersen din Copenhaga au inventat un aparat, cu ajutorul căruia persoanele când vorbesc la telefon se pot vedea una pe alta, ori cât de mare ar fi distanța între ele. Aparatul ar fi atât de perfecționat, dupăcum scriu unele ziare, încât și se redă printr'ansul, ca și când ai vedea printr'un ochian, întreg chipul omului cu care vorbești, și toate nuanțele lui de color. E vorba, ca inventatorii să-și breveteze invenția.

La fondul de 20 bani al „Reuniunii sodalilor români din Sibiu” pentru cumpărarea unei case cu hală de vânzare, au mai dăruit: Ovidiu Grita și soția sa Paraschiya n. Nicola din prilejul botezului fiului lor Ovidiu, 1 cor.; Alexandru Bozo, sodal pantof. (Șomcuta mare), 20 bani; Iuliu Suceava, paroh, Borgo-Prund, soția sa Lucreția n. Vărășmaș și copiii lor: Ana măr. Șoneriu, Teodor, Elena, Ioan, Zoe, Iuliu, Maria, Ștefan și Nicolae, în total 2 cor. 20 bani și Victor Tordășianu, președinte, 10 bani.

Rămas bun. La plecarea mea definitivă din Sibiu neputându-mi lua în persoană rămas bun, pe calea aceasta adresez tuturor cunoscuților și prietenilor mei un sincer: Dzeu cu voi! rugându-mă să-mi păstrăți amintirea. Sibiu 2 Iunie 1909. *Gilófalvy Géza* prof. gimnas. în penz.

Cărți și reviste.

Raportul al 46-lea despre gimnaziul sup. fundatiional din *Năsăud* pe 1908—9, publicat de Ioan Ghetie, dir. gimn. Conține: Un capitol de estetică, despre frumos de Ioan Păcurariu, și informațiuni despre institut (aceste din urmă și în l. ungurească). Personalul gimnaziului se compune din un director, 14 profesori, 6 cateheți, un medic gimnazial. S'au supus examenului la sfârșitul anului școlar 280 elevi, între cari români 270 și 10 străini. Dintre români au fost de confesiune ortodoxă 56. Examenului de maturitate s'au supus 30 de elevi, dintre cari 3 l-au făcut cu eminență, 8 cu bine, 12 au fost declarați maturi și 6 au fost relegați pe câte 3 luni, 1 pe un an.

Poșta ultimă.

Lukács la Monarhul.

Maiestatea Sa a primit pe Lukács ieri, Joi, la orele 11 în audiență. I-a ascultat raportul și propunerile, și l'a rugat se rămână în Viena, ca să-și iee în primire poruncile. Audiența s'a terminat la orele 12 din zi. Se crede, că astăzi va urma decidera finală a Maiestății Sale.

Un maghiar să bea numai apă minerală ungară.

Societatea pe acții pentru exploatarea și exportul de

ape minerale ungare

Budapest, V.,
Báthory-utca 5,

aduce în circulație numai apă minerală, naturală ungară.

Prețul unei litre cu schimbul sticlei:

Boldizsár de Borsec, contra suferințelor cronice de stomah
Borsec, fântâna principală, contra gichtului
Kossuth de Borsec, contra anemiei
Matild de Bodok, apă acră alcalică
Baross, contra suferinței de răunchi

Borhegyi, pentru întărirea urinei
Boholt, apă răcoritoare
Előpatak, contra gâlbănărei
Maria de Rakosul de sus, contra catarului de gât
Hargitaliget, beutură răcoritoare

Horgász, producător de apetit
Káson fântâna principală (Salutaris) cu iod și lithium
Repáti, apă acră
Selters sácian, contra suferinței cronice de stomah
Stoika, contra boalei de rinichi

Intrebați medicul D-Voastră și veți auzi, că rezultatul vindecător

al apei naturale minerale

și plăcutul ei gust nu e de comparat cu alte ape gazoase artificiale.

Cu apele noastre minerale ungare se pot înlocui toate apele vindecătoare din străinătate.

(60) 24—31

Depozite la: I. B. Misselbacher și L. Fuchs în Sibiu.

Nr. 380/909.

[181] 1—3

Concurs.

Pentru ocuparea postului de paroh în parohia de cl. I. **Borgo-Bistrița**, protopresbiteratul Bistrița, să publice concurs cu termen de 30 zile dela prima apariție în „Telegraful Român”.

Emolumentele împreună cu acest post sunt cele fasonate în coala B. pentru întregirea venitelor dela stat.

Concurenții să-și înainteze cererile de concurs instruite conform normelor în vigoare în termenul indicat, subsemnatului oficiu protopresbiterat și până inclusiv 8 zile înainte de sinodul parohial electoral, după prealabila încunoștințare la oficiul protopresbiterat să pot prezenta înaintea alegătorilor pentru a cânta, respective a oficia și predica.

Oficiul protopresbiterat ortodox român al tractului Bistrița în conțelegere cu comitetul parohial.

Blașfalăul-de-sus la 1 Iunie 1909.

Vasile Bălan,
adm. prot.

Nr. 276—1909

[195] 1—3

Concurs repetit.

Pentru ocuparea parohiei de cl. III-a **Cigman**, tractul Geoagiu, conform ordinului consistorial Nr. 3714 Bis. din 1909 etc. să scrie din nou concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Telegr. Român”.

Emolumentele împreună cu acest post de paroh de clasa a III-a sunt cele fasonate la coala B. pentru întregirea dotațiunii dela stat.

Doritorii de a concura sunt poftiți a-și așterne rugăile de concurs instruite conform normelor din vigoare, în timpul arătat mai sus, subsemnatului oficiu protopresbiterat, având a se prezenta în parohie cu știrea protopresbiterului în vre-o Duminică sau sâmbătoare, spre a se face cunoscut cu poporul credincios prin cuvântare sau celebrare a sfânta liturgie.

Orăștie, la 18 Aprilie 1909.

Oficiul protopresbiterat român gr.-or. al tractului Geoagiu.

Vasile Domșa,
adm. prot.

Nr. 723—1909

[198] 1—3

Concurs.

Pentru întregirea postului II de învățător la școala confesională gr.-or. română din **Boian** se scrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele împreună cu acest post sunt 600 cor. din repartitie și 50 cor. relut de curățenie și grădina.

Cuincuenalele i-se compută începând dela alegere numai după 5 ani de serviciu neîntrerupt la această școală.

Concurenții la acest post au a-și așterne cererile instruite conform legilor în vigoare la subsemnatul oficiu protopresbiterat (u. p. **Küküllővár**) în termenul mai sus indicat, și sunt îndatorați a se prezenta înainte de alegere în vre-o Duminică ori sâmbătoare în comună spre a cânta la biserică și a se cunoaște cu poporul.

Cetatea-de-baltă, 8 Iunie 1909.

Oficiul protopresbiterat ort. rom. al tractului Târnava în conțelegere cu comitetul parohial respectiv.

Nicolae Todoran,
protopop.

[197] 1—1

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de conducător la „Însoțirea de economii” din **Șinca-veche** (Ösinka), comitatul Făgăraș, unde circulația anuală e de 45—50,000 coroane, să scrie concurs cu termen de 8 zile dela publicare.

Conducătorul, care are să depună 3000 cor. cautiune, primește salar lunar de 140 cor.

Diracțiunea.

Subscrisul

tinăr român

caut un post, fie de practicant sau de fecior în casă, servitor de prăvălie sau de cancelarie.

Vorbesc limba română, maghiară și germană. Locuiesc în strada **Elisabete** (Elisabethgasse) Nr. 40.

(196) 1—1

Gheorghe Chindriș.

799—1909

[199] 1—3

Concurs.

Pentru întregirea postului învățător din **Șona**, să scrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Telegraful Român”.

Emolumentele sunt 600 cor. din repartitie, curățenie și grădina, iar din 1 Iulie 1910 întregire dela stat la 1000 cor.

Alesul este deobligat a instrui elevii în cântările bisericești și a cânta cu ei în Duminică și sărbători răspunsurile liturgice și în caz de lipsă a ținea și strană și școala de repetiție. Cuincuenalele se compută după ani de serviciu dela această școală.

Ceice doresc a ocupa acest post să-și așterne cererile subsemnatului și să se prezente în biserică spre a fi cunoscut de alegători, să știe din cântări și tipic.

Oficiul protopresbiterat gr.-or. al Făgărașului în conțelegere cu comitetul parohial.

Făgăraș, în 10 Iunie 1910.

Nicolae Borzea,
protopop.

Publicare de licitațiune.

Pe baza planului și preliminarului de spese aprobat de Preavenatul Consistor Arhidiecezan sub Nr. 5589/1909 să dă în întreprindere pe calea licitațiunii publice minuendă adoptarea bisericeii gr. ort. din **Săcel** protopresbiterat Săliștei.

Licitațiunea să va ține în școala gr. ort. din loc la 5/18 Iulie a. c. 3 ore. p. m.

Prețul de strigare e 19,063.47 cor. în care să cuprindă tot materialul brut: patură, cărămidă, var, năsip, ciment, țigla, lemn, precum și materialul necesar la scopirea turnului și a cupolei. Căratul cărămidei, țiglei, varului și a cimentului, dela stațiunea Săliștei, respective de pe teritoriul comunei, îl prestau parohienii prin concurență publică.

Licitanții au a depune înainte de începerea licitațiunii vadiu de 5% dela prețul strigării, oferte închise provăzute cu vadiul presoris încă se iau în considerare.

Comitetul parohial își rezervă dreptul de a concede cu luarea pe acela dintre întreprinzători, în care va avea mai multă încredere.

Planul, și preliminarul de spese precum și condițiunile de licitațiune se pot vedea la subsemnatul oficiu protopresbiterat al Sibiului strada Morei Nr. 12.

Săcel, din ședința comitetului parohial ținută la 31 Martie 1909.

Gligor Dancu președinte. **Aron Flucș** par. — not. al com. **Ioan Dancu** episcop.

Văzut:

[185] 3—3

Ioan Stroia
protopresbiter.

(193) 2—2

Publicare de licitație.

Pe baza planului și preliminarului de spese aprobat de Preavenatul Consistor arhidiecezan sub Nr. 6895 din 1 Iunie 1909 se exerie licitațiune publică pentru repararea școlii din **Merghindeal**, tractul Agnita, dela suma preliminară de cor. 3800 pe ziua de **Duminică 11 Iulie n. 1909** la 1 oră p. m. în localul școlii.

Planul și preliminarul de spese precum și condițiunile de licitare se pot vedea la președintele comitetului parohial.

Merghindeal în 27 Iunie 1909.

Vasile Boca,
președinte.

Zaharie Muntean,
notar.

Nr. 39/909

[191] 2—3

Edict de licitație publică.

Pentru renovarea bisericeii gr. ort. din **Idicel sat** (Idecsptak) se publică licitație minuendă, care se va ține Duminică la 11 Iulie st. n. a. c. 2 oare p. m. în sala școlii confesionale din numita comună.

Prețul strigării e statorit în suma de 8937 cor. 79 fil., dela care sumă computat reflectanții înainte de începerea licitației au a depune vadiu de 10% în număr sau hârtii de valoare, adică 899 cor.

Se primesc și oferte închise.

Planul și preliminarul de spese cum și condițiunile mai detaiate se pot vedea la oficiul parohial gr. ort. din Idicel-sat în orice zi în oarele de oficiu.

Comitetul parohial își rezervă dreptul de a da întreprinderea la acel reflectant, care va oferi cele mai bune garanții fără privire la suma oferită.

Idicel-sat 14/27 Iunie 1909.

Comitetul parohial.

Pentru tipografia arhidiecezană din Sibiu se caută

doi culegători

cari să cunoască perfect limba română, eventual și alte limbi. Se mai cere ca respectivii să fie în stare a efectui și lucrări de acidență. — Condiție sigură.

Nr. 809/909.

[190] 2—3

Concurs din oficiu.

În legătură cu preînaltul ordin consistorial dtdo 28 Maiu 1909 Nr. 6451 Școl. prin aceasta se publică concurs cu termen de 15 zile dela prima publicare în „Telegraful Român”, pentru întregirea definitivă a postului învățătoresc dela școala confesională din **Sămbăta superioară-apusă**.

Venitul este din repartitie 600 cor. și întregire dela stat conform art. XXVII din 1907.

Cererile de concurs se înaintează în termenul dat la oficiul protopresbiterat gr.-or. din Făgăraș.

Făgăraș în 8 Iunie 1909.

Nicolae Borzea,
protopop.

Răniri

de tot felul trebuie cu îngrijire păzite
contra necurățeniei

căci prin aceasta și cea mai mică rană se poate preface în rană rea și greu vindecabilă. De 40 ani numita alifie muietore: alifie de casă de Praga, e un mijloc de legat demn de încredere. Aceași apă rănile, alina aprinderea și durerile, are efect bun și grăbește vindecarea.

1 Doză 70 bani. Se expediază franco în toate părțile monarhiei Austro-Ungare contra trimerii prin mandat postal 4 Cor. 3-16 4 Doze, a Cor. 7—10 Doze.

Toate părțile ambalajului poartă marca legală

(343) 14—20

de apărare.

Depot general:

B. FRAGNER, furnizor c. și r. Farmacia „LA VULTURUL NEGRU”, Praga, Kleinseite 203, Colțul str. Neruda. Depozite în farmaciile Austro-Ungare și la I. v. Török, Dr. L. Egger și I. Egger, farmacia în Budapesta.

E de închiriat

— în Arad —

hotelul „Vulturul-negru”
cafenea și restaurant

Deslușiri detaliate dă:

(189) 2—2

Dr. Ioan Tolnai, avocat,

Premiat cu medalia cea mare la expoziția milenară din Budapesta în 1896.

Turnătorie de clopote și fabrică de scaune de fier pentru clopote

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

se recomandă spre pregătirea clopotelor noue, cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonioase pe lângă garanția de mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în orice parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură, fiind astfel mântuite de crepare. Cu deosebire sunt recomandate (150) 51—52

Clopotele găurite

o invențiune proprie și premiată în mai multe rânduri. Aceste clopote, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri ca figura S, au ton mai intens, mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrație mai voluminoasă de cât clopotele turnate după sistemul vechi, astfel că un clopot patentat de 327 kg., este egal în ton cu unul de 461 kg turnat după sistemul vechi. — Mai departe se recomandă pentru facerea de scaune de fier bătut, de sine stătătoare, pentru preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut, ca și spre turnarea de toate de metal. Prețcuranturi ilustrate gratis.

